

Een slachtoffer van een luchtaanval in Teheran, 1 maart 2026. © Hamid Vakili/abaca

OPINIE

+ Terwijl duizenden doden vallen in het Midden-Oosten, kijken we naar de prijs aan de pomp

Door een focus op prijsstijgingen ontstaat het beeld dat met de oorlog in het Midden-Oosten niks mis zou zijn, als de prijs aan de pomp maar hetzelfde bleef, schrijft Kris Peeters.

Kris Peeters

Politicooloog en antropoloog en auteur van 'Weg van het systeem'

23 maart 2026 om 23:59

Luisteren

Delen

Wat begon als een 'gerichte' aanval op Iran werd in drie weken een slagveld met meer dan tien betrokken en dus getroffen landen. Als dit zich enkele duizenden kilometers meer

naar het westen had afgespeeld, hadden we het vandaag al over de Derde Wereldoorlog. Voorlopig houden we het op ‘de oorlog in het Midden-Oosten’. Het begon met de moord op de Iraanse ayatollah Ali Khamenei en trawanten, die werd geframed als de instantbevrijding van de Iraniërs. Het enige wat de onderdrukte burgers nog moesten doen, was op straat komen.

We kregen beelden van landgenoten – gestrande toeristen, expats en fiscale vluchtelingen – die in luxe hotelkamers klaagden over een uitblijvende dan wel te omslachtige of te dure repatriëring. Maar eind goed, al goed. Achteraf getuigden enkelen “nu pas te beseffen wat oorlog echt betekent”: ze hadden de rookwolken met eigen ogen gezien. ‘Oorlog als ongemak.’ Soms worden bubbels transparant.

Intussen zette de uitzaaiing van het conflict zich door, overzichtelijk in beeld gebracht met kaartjes die konden komen uit een zeeslagspel. De oorlog als game, met een Amerikaanse president die daadwerkelijk “voor de fun” schepen tot zinken bracht. Geen van zijn bondgenoten riep hem tot de orde. *Daddy* heeft zijn eigenaardigheden, daar moeten we mee leven. Wel was er de verbazing, soms zelfs de verontwaardiging, dat Iran terugvloog en zich daarbij niet aan het draaiboek hield.

Ocharme wij

Vorige week belandden we in een nieuwe fase. Daarin breekt af en toe de reële gruwel door. Even. Aanvallen op woonwijken, markten, scholen, ziekenhuizen, ambulances, hulpverleners en journalisten verschrompelen tot faits divers bij de aandacht voor de vernietiging van tankers en olie- en gasinstallaties.

Het aantal menselijke slachtoffers en gewonden wordt terloops vermeld, als een abstract en voorbijgaand neveneffect. Over de gigantische milieu- en klimaatschade op korte en lange termijn wordt niet gerept. Dat is spelerei voor in naïeve vredestijden. In plaats daarvan wordt de aangerichte schade consequent vertaald in financiële en economische termen: de verwachte effecten op de beurs en op de energieprijzen en wat de uiteindelijke gevolgen zullen zijn voor “de consument bij ons”.

Ziedaar de baseline van deze oorlog: niet de gewone Palestijnen, Libanezen of Iraniërs – om die maar eens te noemen – zijn de grootste slachtoffers van de criminele capriolen van twee leiders op de loop voor het gerecht. Nee, dat zijn wij. Zo wordt ongemakkelijk medelijden met duizenden dode, tienduizenden gewonde en miljoenen ontheemde en getraumatiseerde mensen omgezet in makkelijke mercantiele bezorgdheid over de consequenties voor onze koop- en concurrentiekracht. Prijsstijgingen worden het meest zichtbare en schijnbaar belangrijkste gevolg van de oorlog.

Zo ontstaat het beeld dat met die oorlog niks mis zou zijn als die vervelende prijsstijgingen er maar niet waren. Dan wordt het een kwestie van “gezond verstand” om de normalisering van de relaties met een agressor te bepleiten. Dan wordt de organisatie van een kindvriendelijke wapenbeurs plots een logische manier om bij jongeren “burgerzin” aan te kweken. Enkele maanden geleden zou dat nog algemene verontwaardiging hebben uitgelokt. Vandaag wordt het geaccepteerd als de natuurlijke gang van zaken.

De prijs aan de pomp is de belangrijkste indicator geworden van de gezondheid van onze economie. En ‘dus’ ook van onze maatschappij. De neoliberale markteconomie is geen afgeleide van de behoeften van de samenleving, wel omgekeerd: de samenleving wordt geboetseerd naar de behoeften van de neoliberale markteconomie. Ook wanneer die verandert in een oorlogseconomie die publieke dienstverlening ondergeschikt maakt aan beweerdde militaire noden. De besparingen op openbaar vervoer, onderwijs, zorg, sociale huisvesting, pensioenen en langdurig zieken worden verkocht als ‘noodzakelijk’ – zelfs wanneer dat leven zich moet behelpen met een leefloon onder de armoedegrens.

In de publieke perceptie is er een kortsluiting ontstaan waardoor ‘besparingen’ en ‘noodzakelijke’ als een Siamese tweeling vergroeid zijn geraakt. Met uitzondering wanneer het gaat over gevechtsvliegtuigen, drones, munitie, soldaten aan stations en synagogen, vrachtwagens in camouflagekleuren en gesofisticeerde afweersystemen tegen mensen op de vlucht voor oorlogen die wij niet eens durven af te keuren.

Het is geen kwestie van geld. Het is een keuze. Van destructie boven constructie. We besparen op samenlevingsopbouw en ‘investeren’ in potentiële en almaar vaker ook feitelijke vernietiging. Zo wordt het eerst opgeofferd wat we beweerden te verdedigen: de verzorgingsstaat, de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten, kortom: onze normen en waarden.

Een door ‘vrije’ markten gedicteerde economie is amoreel: elke behoefte is legitiem, als ze zich maar als een economische vraag presenteert. De stap van amoreel naar immoreel is vervolgens slechts een kwestie van tijd.

Waar willen we naartoe?

Wie zich vastklampt aan een economie die ons reduceert tot onmondige slaafjes van gewetenloze gekken, geeft geen blijk van realisme, maar van een tekort aan verbeeldingskracht. ‘Wat als er geen zon is en geen wind?’ heette het tot voor kort. De vraag had moeten luiden: ‘Wat als er geen Straat van Hormuz, geen Suezkanaal of geen olieproductie in het Midden-Oosten is?’ Maar dat konden we ons niet inbeelden.

Elke crisis is een kans, houden managementboekjes ons voor. Onze politici hebben ze duidelijk niet gelezen. Ze blijven hangen bij het ‘tijdelijke’ loslaten van klimaat-, milieu- en gezondheidsnormen. Alsof klimaat, milieu en gezondheid eventjes in de koelkast kunnen worden gezet. Het is paniekvoetbal dat pijnlijk blootlegt hoe onze weigering om het systeem planmatig te veranderen, ertoe leidt dat het bij elke crisis ongecontroleerd vastloopt.

Zo missen we quick wins zoals “tempo 100” op snelwegen: winst voor de portemonnee, de veiligheid, het klimaat en zelfs de files. Maar het is een taboe, alsof “vrijheid” pas begint boven 100 km/u. Daardoor maken we ook geen werk van sociaal gecorrigeerd rekeningrijden, hoewel iedereen weet dat het verstandig zou zijn. Liever spenderen we miljarden aan individueel vervoer in overgedimensioneerde salariswagens dan aan ruimte- en energiebesparend openbaar vervoer. Thomas Piketty verklaart die neiging om alles aan de zogezegd neutrale markt over te laten door “de angst voor democratische deliberatie”. De markt is gepretendeerde frictieloosheid.

Heeft het zogenaamde realisme van ‘haalbaar en betaalbaar’ ons ook maar één stap dichterbij het ‘goede leven’ gebracht? Zijn we minder kwetsbaar voor de grillen van autocraten? Is er nu minder antisemitisme? Zitten we op koers om de in Parijs afgesproken opwarmingsgrens van 1,5 graad te respecteren, of stevenen we af op minstens 2 graden? Een verschil, zoals filosoof Roman Krznaric ons voorreken, van 150 miljoen klimaatdoden? Zijn er minder vluchtelingen? Is het leven van iemand rijker geworden, een handvol techmiljardairs en wapenhandelaars niet te na gesproken? Met ‘business as usual’ verliest vrijwel iedereen. Met alleen maar ‘business’ al helemaal.

LEES OOK

Iran-expert Vali Nasr: “We moeten rekening houden met het scenario dat de Islamitische Republiek niet op instorten staat”

LEES OOK

Het is hoog tijd dat Europa zijn rol opneemt en opkomt voor de Iraniërs

Opinies

Opinie

Iran

[Fout gezien? Meld het ons hier](#)